

EN INBLICK I TANDLÄKAR- STUDENTERNAS SYN PÅ DISKRIMINERING I ARBETSLIVET

2022-02-10

Sveriges Tandläkarförbund

Inledning

Under sommaren 2021 publicerade Dagens Nyheter en granskning om diskriminering av vårdpersonal. Granskningen visade att läkare valdes bort på grund av sitt ursprung. Dagens Nyheter intervjuade bland annat Tandläkarförbundets ordförande Chaim Zlotnik om situationen för tandläkare. Efter sommarens olika nyhetsartiklar i ämnet kallade socialminister Lena Hallengren och Märta Stenevi, dåvarande jämställdhets- och bostadsminister, till sig flera representanter för vårdsektorn för att få en fördjupad bild av situationen. Förbundsordförande Chaim Zlotnik deltog på ett möte tillsammans med kansliledningen för Tjänstetandläkarna (Sveriges Tandläkarförbunds riksförening för anställda tandläkare) för att ge det fackliga perspektivet och beskriva situationen för landets anställda tandläkare.

För att följa upp frågan skickade Studerandeföreningen tillsammans med Sveriges Tandläkarförbund ut en enkät till Studerandeföreningens medlemmar. Syftet med enkäten var att få en övergripande bild av tandläkarstudenternas syn på diskriminering. Enkäten innehöll frågor om den upplevda oron för att utsättas för diskriminering. Eftersom etnisk bakgrund endast är en av flera möjliga diskrimineringsgrunder, inkluderades även variablerna ålder och kön. Vi frågade också om diskriminering är ett ämne som diskuteras studenter emellan och vi bad studenterna uppge vad de vill att deras fackförbund/Studerandeföreningen gör inom området diskriminering.

Enkäten skickades ut i slutet av september 2021 via e-post. Efter en bearbetning av e-postadresserna kunde enkäten skickas till 1034 respondenter. En påminnelse skickades ut efter nio dagar. Enkäten var öppen i två veckor.

Resultat och analys

Totalt svarade 202 av Studerandeföreningens medlemmar på åtminstone en av frågorna i enkäten, vilket ger en övergripande svarsfrekvens på 20 procent. Några respondenter angav att de studerar vid ett utländskt lärosäte eller att de redan hade tagit examen. Eftersom målgruppen för enkäten var tandläkarstudenter vid svenska lärosäten, ställdes inte frågorna om diskriminering till dessa respondenter. Figur 1 och 2 visar svarande per lärosäte och per termin. Mellan 177 och 179 svar inkom på de frågor som rörde diskriminering.

Figur 1.

Lärosäte	Göteborg	Malmö	Stockholm	Umeå
Antal svar	71	41	39	38

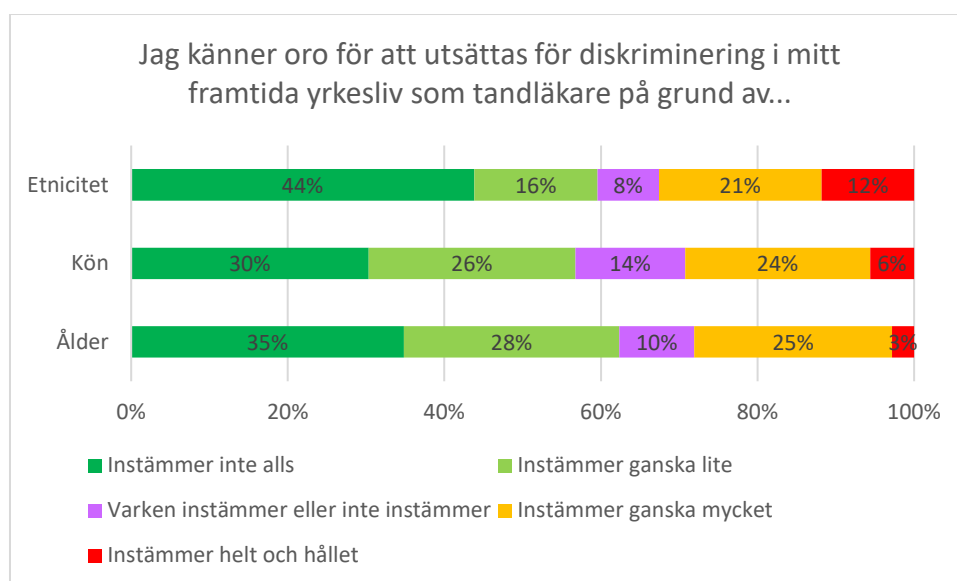
Figur 2.

Läsår	Läsår 1	Läsår 2	Läsår 3	Läsår 4	Läsår 5
Antal svar	21	25	43	38	58

Känner du oro för att utsättas för diskriminering?

Studenterna ombads ta ställning till påståenden om de känner oro för att utsättas för diskriminering i deras framtida yrkesliv som tandläkare på grund av ålder, kön och etnicitet. De svarande kunde här välja mellan svarsalternativen "instämmer inte alls", "instämmer ganska lite", "varken instämmer eller inte instämmer", "instämmer ganska mycket" och "instämmer helt och hållet". Figur 3 visar andelen svarande per svarsalternativ utifrån ålder, kön och etnicitet. I figur 4 har vi slagit ihop alternativen "instämmer inte alls" samt "instämmer ganska lite" å ena sidan och "instämmer ganska mycket" samt "instämmer helt och hållet" å andra sidan, för att fånga ytterligheterna i svaren.

Figur 3.

Figur 4.

Jag känner oro för att utsättas för diskriminering i mitt framtida yrkesliv som tandläkare på grund av...			
	Ålder	Kön	Etnicitet
Instämmer inte/inte alls	62%	57%	60%
Instämmer ganska mycket/helt och hållet	28%	29%	33%

Som nämnts har ambitionen för denna enkätundersökning varit att ge en bild av hur pass närvarande frågan om diskriminering är hos gruppen tandläkarstudenter på övergripande nivå. Genomgående ser vi att ca 30 % av de svarande känner oro för att bli diskriminerad på grund av ålder, kön respektive etnisk bakgrund. Det är en något större andel som uttrycker oro för diskriminering utifrån etnicitet än utifrån ålder och kön. Samtidigt är det genomgående ca 60 % som inte är oroliga för att utsättas för diskriminering.

Vi vet att en stor andel av tandläkarstudenterna har en utländsk förälder eller själva är födda utomlands, vilket sannolikt har påverkat resultatet på frågan om oro för diskriminering på grund av etnicitet. Det är svårt att på ett rättvisande sätt ställa frågor om etnicitet eller födelseland som en indikator för etnisk bakgrund, varför vi valde att inte ha med en sådan fråga i enkäten. Vi kan därför här inte göra en fördjupad analys av frågan.

Det går också att föra ett kritiskt resonemang gällande diskriminering på grund av ålder. Om man är orolig för att bli diskriminerad utifrån ålder, är det för att man på grund av låg ålder tror sig få en låg lön? Eller är det de äldre studenterna som känner oro för att få ihop arbetslivet med ett familjeliv? Eftersom vårt fokus har varit att fånga den övergripande synen på diskriminering hos gruppen tandläkarstudenter, valde vi att inte efterfråga studenternas ålder.

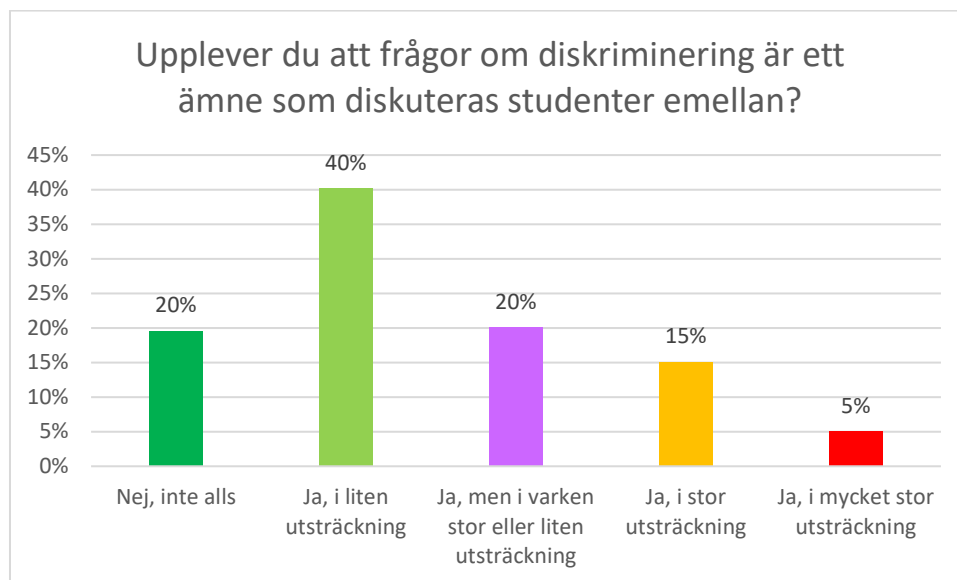
Vid uttolkning av resultatet bör man också ha i åtanke att det är relativt få personer som har lämnat svar. Utan en vidare statistisk analys är det svårt att uttala sig om hur representativt enkätresultatet är för hela gruppen tandläkarstudenter. En vidare undersökning skulle också kunna titta på eventuella skillnader mellan lärosäten.

Diskuteras diskriminering studenter emellan?

I enkäten ställdes frågan om diskriminering är ett ämne som diskuteras studenter emellan. Detta för att få en uppfattning om hur pass närvarande frågan är i studenternas allmänna samtal och diskussioner. Av de svarande angav totalt 20 % att frågan i stor eller mycket stor utsträckning är närvarande i samtalen studenter emellan (figur 5). En lika stor grupp, 20 %, har angett att frågan inte alls är ett ämne som diskuteras. Totalt angav 40 % att frågan diskuteras i liten utsträckning. Resultaten tyder på att även om frågan om diskriminering är närvarande, är det inte ett ämne som dominerar studenternas samtal.

En läsning som kan göras av resultaten är att det är en medveten grupp studenter som läser på landets odontologiska lärosäten; man är medveten om problematiken med diskriminering, men man låter inte det hindra planerna på ett framtida yrkesliv som tandläkare.

Figur 5.

Vad vill du att facket gör?

Det är självfallet inte tillfredsställande att runt 30 % känner en oro för diskriminering i yrkeslivet på grund av ålder, kön respektive etnicitet. Helst skulle vi inte heller se att diskriminering är en fråga som berörs i studenternas samtal med varandra. Diskriminering är ett ämne som de fackliga organisationerna traditionellt arbetar med, och det är ett område där facket kan bidra med hjälp och arbetsrättsligt stöd.

I enkäten bad vi studenterna att i fritext ange vad de vill att deras fackförbund/Studerandeföreningen ska göra för dem när det gäller diskriminering. Totalt lämnade 60 tandläkarstudenter ett svar på denna fråga.

De flesta svar handlade om att på olika sätt lyfta och informera om diskriminering, till exempel genom utbildningar, föreläsningar eller i diskussionsforum. Några föreslog att ett samarbete med lärosätena bör ske i frågan, så att den uppmärksammas redan i utbildningen samt att man då kan få verktyg för att hantera en situation där man råkar ut för diskriminering. Ytterligare några svar handlade om att den fackliga organisationen bör verka för utjämnandet av löneskillnader samt att

den fackliga organisationen ska kunna erbjuda både samtalsstöd och juridisk hjälp om man råkar ut för diskriminering.

Redan idag erbjuder den fackliga organisationen stöd och arbetsrättslig hjälp i diskrimineringsärenden. Det är också ett grundläggande uppdrag för facket att arbeta för att utjämna löneskillnader mellan kvinnor och män. Med det sagt, ser vi att det finns utrymme för de fackliga organisationerna att fortsatt uppmärksamma och arbeta med frågor rörande diskriminering, både på lärosätena och i arbetslivet. Fackförbunden har här en viktig roll att spela när det gäller att erbjuda stöd till de som de facto utsätts för diskriminering, men även vara en positiv kraft för att minska andelen studenter och arbetstagare som känner oro i denna fråga.

Sammanfattning och avslutande kommentar

Under sommaren 2021 publicerade Dagens Nyheter en granskning om diskriminering av vårdpersonal. Granskningen visade att läkare valdes bort på grund av sitt ursprung. Även Sveriges Tandläkarförbund lämnade sin syn på frågan, bland annat genom intervjuer i media och i möte med regeringsrepresentanter.

För att följa upp frågan skickade Studerandeföreningen tillsammans med Sveriges Tandläkarförbund ut en enkät till Studerandeföreningens medlemmar för att få kunskap om tandläkarstudenternas syn på diskriminering. En av frågorna handlade om den upplevda oron att utsättas för diskriminering på grund av etnicitet. Etnisk bakgrund är dock endast en av flera möjliga diskrimineringsgrunder. Enkäten innehöll därför även frågor om bland annat ålder och kön.

Syftet med enkätundersökningen var att få en övergripande bild av hur pass närvarande frågan om diskriminering är hos tandläkarstudenterna. Genomgående ser vi att ca 30 % av de svarande känner en oro att bli diskriminerad på grund av ålder, kön respektive etnisk bakgrund. Frågan är närvarande, men dominerar inte i studenternas samtal med varandra.

En läsning som kan göras av resultaten är att det är en medveten grupp studenter som läser på landets odontologiska lärosäten; man är medveten om problematiken med diskriminering, men man låter inte det hindra planerna på ett framtida yrkesliv som tandläkare.

Även facket har en viktig roll att spela när det gäller frågor om diskriminering. Redan idag erbjuder facket stöd och arbetsrättslig hjälp i diskrimineringsärenden. Det är också ett grundläggande uppdrag för facket att arbeta för att utjämna löneskillnader mellan kvinnor och män. Med det sagt finns det utrymme för de fackliga organisationerna att ytterligare uppmärksamma och arbeta med frågan, både på lärosätena och i arbetslivet. De flesta av studenternas förslag på aktiviteter handlade om att på olika sätt lyfta och informera om diskriminering, till exempel genom utbildningar, föreläsningar eller i diskussionsforum.

Svarsfrekvensen för enkäten ligger på 20 procent, vilket vi behöver ha i åtanke vid uttolkning av resultatet. Utan en vidare statistisk analys är det svårt att uttala sig om hur pass väl enkätresultatet stämmer in för hela gruppen tandläkarstudenter och om skillnaderna mellan de olika svarskategorierna skulle bestå vid en fördjupad analys.